"Türk Edebiyatında Genç Eleştirmenler Geleneği"nde Altıncı Durak

Yalçın ARMAĞAN*

Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümü'nün 9-10 Mayıs 2005 tarihleri arasında düzenlediği "Genç Eleştirmenler Sempozyumu 6" başlıklı sempozyumun (etkinliğin) el ilanının arka kapağında "Türk Edebiyatında Genç Eleştirmenler Geleneği" ifadesi yer alıyor ve bu ifadenin altında beş yıl boyunca yapılan Genç Eleştirmenler sempozyumları hakkında bilgiler veriliyor. İlki 8-9 Mayıs 2000 tarihinde gerçekleştirilen sempozyumlarda, bu yıla kadar -ağırlıklı olarak Türkçe roman ve eleştiri üzerine- 115 bildiri sunulmuş; bu yıl da sempozyumda 15 bildiri sunuldu.

"Genç eleştirmenler", geçen yıllarda olduğu gibi bu yıl da hem Türkçe edebiyatın geçmişine hem de bugününe ilişkin, kuramsal çabayı ihmal etmeden, edebiyat ile toplum arasında bağlar kuran özgün bildiriler sundular. Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümü'nün yüksek lisans öğrencileri, altı yıldır hem yaşayan edebiyatı ele almaya, hem edebiyatın kültürel yanını incelemeye, hem de dünyadaki kuramsal gelişmeleri izlemeye çalışıyorlar. Genç Eleştirmenler sempozyumları da onların çalışmalarının görünür kılındığı etkinlikler olarak edebiyat dünyası tarafından takip ediliyor. Türkiye'nin en uzun ömürlü öğrenci etkinliği olma sıfatına sahip bu sempozyumlar, edebiyat öğrencilerinin de edebiyat çalışmalarına katkı sağlayabileceğinin görülmesi noktasında önemli bir örnek ve sempozyumun el ilanının arka kapağında yer alan ifadeye uygun olarak bir "gelenek" oluşturma yolunda ilerliyor.

Genç Eleştirmenler Sempozyumu'nun altıncısında birinci sınıftaki ve tez aşamasındaki yüksek lisans öğrencileri, Türkçe roman ve şiir hakkında bildiriler sundular. Bildirilerde, yalnızca edebi tekniklere ya da dilsel kullanımlara ilişkin değil; popüler kültür ve tarih üzerine saptamalar da bulmak olanaklıydı. Ayrıca Türkçe edebiyatın belli bir döneminden değil, Tanzimat'tan başlayarak 1980'lerde yayımlanan romanlara kadar geniş bir tarihsel dönemden bazı yapıtlar ele alındı.

İki gün boyunca süren sempozyum dört oturumda gerçekleşti. 9 Mayıs 2005 Pazartesi günü, sempozyumun ve birinci oturumun ilk sunuşunu "Tıflî Hikâyelerinde Türleşme Süreci" başlıklı bildirisiyle David Selim Sayers yaptı. Birinci oturumun ikinci konuşması "İlk Türkçe Romanlardan Karnig'de Baba Figürü" başlıklı bildirisiyle Erkan Erginci idi. Erginci, neredeyse hiç üzerinde durulmamış Ermeni harfli Türkçe romanlardan biri olan Karnig hakkında bilgiler verirken bu romandaki baba figürünün toplumsal gelişmelerle bağlantısını inceledi. Erginci'nin bildirisinin ardından uzun bir tartışma yapıldı. Bazı bildirilerin ardından gelişen tartışmalara bakarak dinleyicilerin de sempozyuma etkin bir katılımı olduğu söylenebilir. İlk oturumun üçüncü konuşmacısı Firdevs Canbaz, yüksek lisans tezinin bir bölümü olan "Fatma Aliye Hanım'ın Makalelerinde Kadın Sorunu" başlıklı bildirisini sundu. Canbaz, Fatma Aliye Hanım hakkında daha önce yapılan "feminist" nitelemesini sorguladı ve yazarın makalelerindeki "kadın" bakış açısının sorunlarını ele aldı. Birinci oturumun son konuşmacısı Neslihan Demirkol, "Af-

* Bilkent Üniv. Türk Edebiyatı Bölümü

rodit Buhurdanında Bir Kadın'da Cinsel Ahlâk" başlığını taşıyan bildirisinde Reşat Enis'in Afrodit Buhurdanında Bir Kadın romanındaki karakterleri çözümleyerek onların yaptığı seçimler ile yaşamları arasındaki ilişkiye dikkat çekti.

Sempozyumun ikinci oturumu, Senem Timuroğlu-Bozkurt'un "Kadın Severse'de Analistin Aşk İlişkileri" başlıklı bildirisiyle başladı. Timuroğlu-Bozkurt, Esat Mahmut Karakurt'un Kadın Severse romanını popüler edebiyat kuramları açısından ele aldı. İkinci konuşmacı olan Aslı Güneş, "Kemalist Muaşeretin Romanı: Dağların Esrarı" başlığını taşıyan ve yüksek lisans tezine dayanan bildirisinde, "Kemalist modernleşme"nin "medeniyetçi kanat"ının popüler aşk romanlarında kendini gösterme biçimlerini çözümledi. Aslı Güneş'in ardından Emrah Pelvanoğlu, "Ciğerdelen'de Tarihin Söylem Olarak Kurgulanması" adlı bildirisinde Safiye Erol'un Ciğerdelen romanında tarihin nasıl "dönüştürüldüğünü" Michel Foucault'un kavramlarını kullanarak ortaya koydu. İkinci oturumun son konuşmacısı Sıla Arlı ise yüksek lisans teziyle aynı adı taşıyan "Kemalettin Tuğcu'nun Romanları ve Popüler Edebiyat" başlıklı bildirisinde, popüler edebiyat üzerine kuramların ışığında Kemalettin Tuğcu'nun romanlarını değerlendirdi.

10 Mayıs 2005 Salı günü devam eden sempozyumun üçüncü oturumu, Burcu Şafak'ın "Kırkyedililer'de Anne Figürü" adlı bildirisiyle başladı. Şafak, Füruzan'ın Kırkyedililer romanındaki aileyi ve bu ailenin üyeleri arasındaki ilişkiyi sorgulayarak romandaki ailenin "olumsuz" yanına yoğunlaştı. Üçüncü oturum Tuğba Yıldırım'ın "Fettan Kadının Kaleydeskobu: Tatlı Betüş" başlığını taşıyan bildirisiyle devam etti. Yıldırım, Aziz Nesin'in Tatlı Betüş romanını, şimdiye kadar hiç ele alınmamış bir biçimde, psikanalizden yararlanarak yorumladı. Tuğba Yıldırım'ın ardından Berna Akkıyal, yüksek lisans tezine dayanarak Adalet Ağaoğlu'nun Ölmeye Yatmak, Bir Düğün Gecesi ve Hayır romanlarından oluşan "Dar Zamanlar" üçlemesindeki roman tekniklerini ve bu teknikler sayesinde kişilerin kimliklerinin nasıl ortaya çıktığını "Dar Zamanlar'da Anlatı Biçimleri ve Kimlik Sorunsalı" başlıklı bildirisiyle sorguladı. Üçüncü oturumun son konuşmacısı Gökhan Tunç, Tahsin Yücel'in Bıyık Söylencesi adlı romanında, bıyık simgesi yoluyla "erk"in nasıl anlatıldığını "Bıyık Söylencesi'nde Bıyıkla Söylenen" adlı bildirisiyle çözümledi.

Sempozyumun son oturumunda sunulan bildiriler şiir ağırlıklıydı. Son oturumu, "Hidayete Ertelenen Aşklar: Dilara" başlıklı bildirisiyle Arzu Erekli açtı. Erekli, Sevim Asımgil'in Dilara romanındaki kişileri ve bu kişilerin İslamiyetle ilişkisini yorumlayarak romanın yapısını ele aldı. Erekli'nin ardından Alphan Akgül, yüksek lisans tezinin bir özeti olan "Oktay Rifat Şiirinde Güneşin Üç Hâli" başlıklı bildirisini sundu. Akgül, Oktay Rifat şiirinde üç dönem saptayarak bu üç dönemde "güneş"in metafor ve metonimi kullanımları açısından farklılaştığını gösterdi. Sempozyumun "Turgut Uyar'ın Divan'ında Tarih ve Biçim" başlığını taşıyan son bildirisi Nilay Özer'e aitti. Özer, tezinin bir bölümünden yola çıkarak Turgut Uyar'ın Divan kitabında kullandığı biçimlerin şiirdeki "anlamı" ortaya koymaktaki başarısına dikkat çekti ve metinlerarası ilişkiler yoluyla Uyar'ın kitabındaki şiirlerden bazılarını yorumladı.

Sempozyuma ilişkin olarak dile getirilmesi gereken bir nokta da katılımcıların sorularındaki düzey ve bildirilerden sonraki tartışmalardı. Bildirilerden sonra yalnızca sorular sorulmadı, bildirilerin yayına hazırlanmasında etkili olacak bazı katkılar da yapıldı. Geçen yıllarda Genç Eleştirmenler Sempozyumlarında sunulan bildirilerin büyük çoğunluğu Türkiye'nin nitelikli dergilerinde yayımlanmıştı. Bu yıl da bildirilerin edebiyat dergilerinde yayımlanması ve böylece daha geniş bir çevreye ulaşmasını umut ediyoruz.